

## ТЕМА «ПАМ'ЯТІ» У СЛОВ'ЯНСЬКІЙ КУЛЬТУРИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

*Оксана Микитенко*

доктор філологічних наук, провідний науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського  
вул. Володимирська, 54, Київ, 01030, Україна  
Mukutenko\_OO@nas.gov.ua

*Oksana Mykytenko*

Doctor of Physical Sciences, Leading Researcher of  
Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology  
Volodimirska St., 54 Kyiv, 01030, Ukraine  
Mukutenko\_OO@nas.gov.ua

16–17 травня 2019 р. у Вроцлавському університеті (Польща) відбулася чергова XIII міжнародна наукова конференція «Великі теми культури у слов'янських літературах», яку цього року було присвячено обговоренню проблеми «пам'яті». Одна з найголовніших категорій людської культури набула, особливо упродовж останнього часу, великого значення у гуманітаристиці, загалом актуального виміру у колективному дискурсі «пам'яті», спричиненому, зокрема, значними суспільно-політичними змінами в Європі наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. та необхідністю всебічного наукового аналізу феномену історико-культурної та колективної пам'яті. Тією чи іншою мірою пов'язані із завданням вивчення «присутності минулого у сучасності» різноманітні дослідження у галузі соціології, історії, культурної антропології тощо, зумовили без перебільшення справжній «вибух» таких досліджень – т.зв. *memory boom* та призвели до появи численних *memory studies*. Водночас пам'ять у вербальному тексті – як індивідуальному, так і колективному, нерозривно пов'язана із оповіддю та досвідом, при цьому наративізація пам'яті, за допомогою різноманітних інтерпретативних стратегій, актуалізується саме у процесі створення «життєвої історії» (*life stories*). Сучасний канон літературознавчого, а також етнофольклорного вивчення проблеми, містить чимало праць як західноєвропейських дослідників, так і представників наукових традицій Центральної та Східної Європи, зокрема, у галузі слов'янського літературознавства та культурології.

Ці та багато інших проблем стали предметом обговорення на конференції «Великі теми культури у слов'янських літературах: Пам'ять», яку було організовано Інститутом слов'янської філології філологічного факультету Вроцлавського університету. У конференції взяли участь славісти із багатьох наукових та освітніх закладів Польщі – Польської академії наук, університетів у Вроцлаві, Варшаві, Катовіцах, Кракові, Ополі, Познані, Торуні та ін., а також їхні колеги з Німеччини, України, Росії, Сербії, Чехії, Чорногорії. Перший день роботи конференції проходив у пленарному режимі у головному корпусі Університету. На відкритті із привітаннями виступили ректор університету проф. др.хаб. Адамс Єзерський, декан філологічного факультету проф. др. хаб. Марцін Цієнські, директор Інституту слов'янської філології проф. др. хаб. Міхал Сарновський. Було виголошено ряд доповідей, в яких на конкретному матеріалі слов'янських літератур, також на прикладах літературної еміграції, у широкому хронологічному розрізі ХІХ–ХХІ ст., було порушено проблеми автобіографічної пам'яті у літературному дискурсі, роль фантазії як творчого методу літератури, значення автобіографії як «посередника» між особистісною та колективною пам'яттю, питання «меж» пам'яті та забуття, філософські проблеми пам'яті (імплицитна пам'ять, аберація та суб'єктивізація пам'яті), етичні імперативи пам'яті, зокрема культ предків, тощо.

Наступного дня конференція продовжила свою роботу у секційних засіданнях – з русистики як найбільшої секції, представленої трьома підсекціями, з українистики та

західнослов'янської філології (кожна по дві підсекції) та з південнослов'янської філології. Остання була представлена учасниками як із Польщі, так і з інших країн – Німеччини (проф. др. Весна Цидилко, Гумбольдт-Університет у Берліні), України (д. філол. н. Оксана Микитенко, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, Київ), Сербії (д-р Дуня Ранчич, Белградський університет), Чорногорії (д-р Мар'яна Терич, факультет чорногорської мови і літератури, Університет у Цетинію). Учасники обговорювали проблеми пам'яті як умову збереження ідентичності, зокрема формування етнічного стереотипу, роль літератури у процесі «демократизації» пам'яті, її символічне та метафоричне вираження у літературному творі, географічно визначені знакові місця пам'яті, що набули значення метафор у тексті, а також т.зв. «музеєфікацію» пам'яті у літературі тощо. Прозвучали доповіді: «Меморіальний вимір давньосербської літератури» (Ізабелла Ліс-Велгошч, Познань, Польща); «Етнічний стереотип як пам'ять традиції: *серби* в українському фольклорі» (Оксана Микитенко, Київ, Україна); «Криза жанру та оповідна поетика *Життєпис* Н. Нинковича» (Дуня Ранчич, Белград, Сербія); «Місце Шабця у дискурсі пам'яті про Голокост на пост-югославському просторі» (Сабіна Гйєргйєл, Ополе, Польща).

Етичні проблеми, пов'язані з пам'яттю, пам'ять та самовизначення, її наративізація, проєкція балканської кризи 90-х ХХ ст. у літературному творі тощо стали предметом уваги у доповідях: «Згадка як спроба захисту від зла у романі Ф. Давида *Дім пам'яті та забуття*» (Мар'яна Терич, Цетинє, Чорногорія); «Нарація Л. Бауера про минуле як літературна репрезентація індивідуальної пам'яті» (Магдалена Дирас, Краков, Польща); «Пам'ять та самовизначення у повістях Л. Бауера» (Єва Шперлік, Познань, Польща); «Пам'ять про Боснію та Герцеговину у мемуарній прозі Еміра Кустуриці та Міленка Єрговича» (Лілла Мороз-Гржелак, Варшава, Польща); «Музеєфікація пам'яті про облогу Сараєва: Ясмінко Халілович. *Дитинство у війні. Сараєво 1992–1995, або Музей воєнного дитинства*» (Магдалена Славська, Вроцлав, Польща).

Окрему увагу було звернуто на аналіз гендерних вимірів пам'яті, форми її вияву у сучасній поезії та прозі, на необхідність актуалізації пам'яті стосовно культурного надбання у навчальному процесі тощо: «Жінки як шукачі страченого часу у повісті Тані Ступар-Трифунувич *Годинники у кімнаті матері*» (Анна Модельська-Квасньовська, Ополе, Польща), «Пам'ять у просторі Белграда та її літературні трансформації у прозі Світлани Велмар-Янкович» (Марта Чашевич-Ридел, Вроцлав, Польща), «Форми культурної пам'яті у сучасній болгарській поезії» (Дорота Голек-Сепетлієва, Катовіці, Польща), «Мультифігурації пам'яті у повістях Вітомира Зупана» (Марлена Груда, Краків, Польща).

Конференція, котра засвідчила високий науковий рівень славістики у сучасній Європі, ще раз наголосила на важливості комплексного та міждисциплінарного вивчення категорії пам'яті як однієї з найголовніших складових європейської та світової культури і літератури. Її матеріали будуть надруковані у фаховому виданні Інституту філології Вроцлавського університету.

*Інформація надійшла в редакцію 1.06.2019 р.*